

Kielen ja vuorovaikutuksen maailmassa

Alle 3-vuotiaiden lasten vuorovaikutuksen ja kielen kehityksen tukeminen

– opas vanhemmille

Heippa vanhemmat!

Eläminen ja oleminen lapsen kanssa ovat jatkuvaa vuorovaikutusta.

Tämä Teille tekemämme opas sisältää tietoa ja vinkkejä siitä, millaisia mahdollisuuksia toistuvissa arjen tilanteissa on lapsen vuorovaikutuksen ja kielen kehityksen tukemiseen - sillä aivan tavallisella arjella on suurin merkitys lapsen kehityksen kannalta!

Opas voi toimia Teillä muistin virkistysenä tai uuden tiedon lähteenä - toivottavasti molempina! Ennen kaikkea toivomme, että tästä on Teille iloa ja hyötyä, ja että saatte napattua juuri Teidän arkeenne sopivia vinkkejä.

Ystävällisin terveisin

Jenni Saxlin & Anita Viljanen, sosionomiopiskelijat Xamk

Laula, loruilu, riimittele

Yhdessä laulaminen, loruttelemineen sekä riimitteley tukevat äänteellisten taitojen kehittymistä sekä puherytmin hahmottamista ja hallintaa.

Kirjavinkki:

Lorulahja (Huovi, Itkonen & Venho)

Sivele vauvan päätä, poskia tai vatsaa loruttelun aikana:

Nuku, nuku nurmilintu

Väsy, väsy västäräkki

Nuku nurmelle hyvälle,

Mesimarja mättähälle.

(Lipponen 1985)

“Mitähän nalle sitten tekisi?”

- Leikkiin sisältyy paljon lapsen kehityksen kannalta merkittäviä asioita. Mallintamalla ja sanoittamalla leikkejä tuet lapsen kielen kehitystä ja leikkitaitoja.
- Leikkitaidot kehittyvät käsi kädessä kielen kehityksen kanssa.
- Leikkiä voi missä vain ja millä vain! Sohvasta saa esimerkiksi mahtavan laivan tai junan.

Tue lapsen kerrontaa

leikissä tekemällä tarkentavia kysymyksiä, kuten: “Minnehän tämä auto sitten menisi?” tai “lähtisköhän tämä auto peruuttamaan välillä?”

Hellittelyä ja hierontaa

- Kosketuksella on mahdollista viestiä lukuisia eri asioita, joista tärkeimpänä läsnäoloa.
- Lasta voi hieroa hetken vaikkapa iltatoimien yhteydessä, tai sitten voidaan luoda molempia rentouttava hetki satuhieronnan avulla.
Pienelle lapselle soveltuvaan satuhierontaan on ohjeet ohessa.

Kirjavinkki:

Satuhieronta – Läsnäolevan kosketuksen ja sadun taikaa (Sanna Tuovinen)

Leppäkerttu

(Jutila 2014)

Leppäkerttu pikkuinen
on nyt kävelyllä.
Mekko punaa hoitava
on sillä yllä.

Leppäkerttu pikkuinen
kulkee viertä pellon.
Sadesäällä suojan saa
alta sinikellon.

Leppäkerttu pikkuinen
sirkan soiton kuulee.
Lämmin on myös huomina
kun etelästä tuulee.

Leppäkerttu pikkuinen
äidin luokse ehti.
Parhain tuutu päällä maan
pieni hento lehti.

Kävelytä sormia selän päällä.

Sivele selkää.

Sormikävelyä.

Tee sormilla sadepisaroita selkään.

Laita kädet kuperasti kuvitellun leppäkertun päälle.

Soita kämmenen reunalla "viulua".

Pyöritä kämmenellä "aurinko".

Puhalla selkään tai tee sormilla tuulimaisia liikkeitä.

Sormikävelyä.

*Paina kämmenellä paikkaan, johon askeleet päättyivät,
ja keinuttele lasta.*

Voit hieroa
lasta
sylissä...

... tai
lattialla!

“Mikäs siellä on? Joo, siellä on kello!”

- Pienen lapsen aloitteita vuorovaikutukseen ovat mm. ilmeet, eleet, ääntelyt, jokeltelu ja itku.
- Havaitse herkästi lapsen ilmeitä ja ymmärrä hänen eleitään. Vahvistat lapsen ilmeitä ja eleitä lisäämällä omaasi.
- Tuet lapsen vuorovaikutusta tarttumalla ja vastaamalla lapsen aloitteisiin, sekä luomalla näistä keskustelua. Lapsi oppii uusia sanoja ja niiden merkityksiä, kun hänelle kuvaillaan ja toistetaan hänen näkemiään asioita.

Vahvista omaa sanallista viestintääsi ilmeillä ja eleillä.

Lapsen kielen kehityksen kannalta on tärkeää, että lapsi näkee aikuisen suun liikkeitä aikuisen puhuessa. Tämän huomioiminen kotona on erityisen tärkeää nyt pandemia-aikana, kun varhaiskasvatuksessa työntekijät joutuvat käyttämään maskeja.

“Mitä hevonen sanoo?”

- Lapsen voi olla vaikeaa sanoa hevonen, kun taas heppa sana kuulostaa mukavammalta ja helpommalta sanoa. Kun lapsen kanssa harjoitellaan sanoja ja puhetta, käytetään kuitenkin sanojen oikeaa muotoa - eli sanotaan sanat oikein.
- Vaikeita sanoja saa ja kannattaa kokeilla!

“Heppa sanoo ihahaa!”

Silloin, kun lapsi kertoo sinulle jotakin, älä keskeytä ja korjaa puhetta, vaan anna hänen kertoa. Reagoi lapsen puheeseen viipymättä - tällöin lapselle tulee tunne, että hänen asiansa on tärkeä sinulle.

“LEI-JO-NAA mä metsästä!”

- Lapsen on helppo toteuttaa omaa luovuuttaan esimerkiksi soiton, musiikkiliikunnan, laulujen tai vaikka tanssin avulla.
- Lapsen kanssa musisointi on lapsen aivoja ja puhekieltä kehittävää vuorovaikutusta.
- Sanojen rytmittäminen taputtamalla harjoittaa tavuja.

Kannusta lasta matkimaan rytmejä!

Rytmitä sanoja lapsesi kanssa esim. taputtamalla yhdessä. Myös pahvilaatikosta saa mainion rummun, mihin harjoitella taputtamista ja rytmittämistä.

Katsokaa kuvakirjoja ja nimetkää niistä kuvia.

Lapsi oppii toistosta; katsokaa samoja kuvia ja lukekaa samoja loruja uudelleen ja uudelleen!

Lapsi nauttii, kun nämä tulevat hänelle tutuiksi ja hän huomaa osaavansa.

”Olipa kerran...”

- Satuhetket ovat tärkeitä niin lapsille kuin aikuisillekin. Yhteiset lukuhetket vahvistavat lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta, kehittävät lapsen kielellisiä taitoja sekä tarjoavat myös tilaisuuksia käsitellä erilaisia tunteita.
- Lukeminen lapselle moninkertaistaa lapsen sanastoa.
- Iltasatu tai -loru on hyvä osa iltarutiineja. Kirjan katselu ja sadun kuuntelu auttaa lasta rauhoittumaan, ja lapsi oppii yhdistämään tämän nukkumaankäyntiin.

Valitse lukuhetkeeseen tila, jossa lapsi voi olla kainalossa, sylissä tai makoilla vieressä. Pyri rauhoittamaan tuokio ylimääräisiltä ärsykkeiltä, jotta keskittyminen lukemisessa ja vuorovaikutuksen luomisessa säilyy.

“Huomaan, että sinua harmittaa jokin”

- Havaitse lapsen tunnetiloja.
- Huomioi, että oma äänensävyysi vastaa lapsen tunnetilaa. Toisaalta lapsen ollessa voimakkaan tunnetilan vallassa, hän tarvitsee apuasi rauhoittuakseen. Tällöin on hyvä pyrkiä rauhalliseen puhetapaan.
- Nimeämällä tunteita ja puhumalla vallitsevasta tunnetilasta tuetaan lapsen vuorovaikutusta ja tunne-elämän kehitystä.

“Tämä näyttää hieman surulliselta”

Nimeä lapselle tunteita kuvien avulla. Tähän sopii vaikkapa kirjat, esim. Pieni kirja tunteista (Anne-Maria Kuusela).

Voitte myös katsoa ja nimetä yhdessä vaikka puhelimen viestisovelluksen hymiöitä!

Ihan tavallista arkea!

Arjen peruspallikat:

KASVOKKAINEN
VUOROVAIKUTUS

UNI

ULKOILU & LIIKUNTA

RAVINTO

**Ota lapsi mukaan
askareisiin.**

Askareita tehdessä on helppo luoda vuorovaikutusta esimerkiksi nimeämällä asioita ja juttelemalla niistä.

“Äiti laita Pipsa Possu!”

- Pienen lapsen kanssa digitaaliseen mediaan tutustuminen tapahtuu pienin annoksin osana muita arjen toimintoja. On huomioitava, että mediaa ei käytetä lapsen tärkeimpien hyvinvoinnin tekijöiden - vuorovaikutuksen, levon, ruokailun ja liikunnan - kustannuksella.
- Lapsen kasvurauhan kunnioittaminen on tärkeää - pieni lapsi tarvitsee vanhemman tukea median äärellä. Vanhemman tehtävä on arvioida oman lapsensa kykyä hahmottaa mediaa, sekä huolehtia, että media on ikätasoista.
- Turvallinen median käyttö tarjoaa perheelle mukavia yhteisiä hetkiä ja kokemuksia. Lisäksi lapsen kasvaessa digitaalinen media voi toimia esimerkiksi yhtenä oppimisen välineenä.

“Mistä tää tuli?”

- Ympäröivään maailmaan tutustuminen ja asioiden nimeäminen vahvistaa lapsen kielen kehitystä ja kasvattaa hänen sanavarastoaan.
- Sen sijaan, että vanhempi vain puhuisi lapselleen paljon, merkityksellistä lapsen kielen kehityksen kannalta on vastavuoroinen keskustelu lapsen kanssa. Keskustelu pienenkin lapsen kanssa on vastavuroista, vaikkei sanoja vielä olisi.

Olethan kärsivällinen,
ja vastaat lapsesi esittämiin, useinkin
toistuviin kysymyksiin.

“No niinpä onkin hieno perhonen!”

- Jokaisen on joskus hyvä pohtia lapsen kanssa vietettävää aikaa. Lapselle on suuri merkitys sillä, onko vanhempi vain paikalla, vai onko hän aidosti läsnä yhteisessä olemisessa ja tekemisessä.
- Aitoa läsnäoloa on, kun vanhempi keskittyy lapsensa kanssa yhtä aikaa samaan asiaan, kuulee ja näkee lapsen juuri siinä hetkessä. Olemalla aidosti läsnä lapselle vanhempi osoittaa, että hän haluaa viettää aikaa lapsensa kanssa, ja että lapsen seura on vanhemman mielestä kiinnostavaa.

Pysähdy

ulkoillessa ihastelemaan lapsesi kanssa esim. ohitse liihottavaa perhosta, ja tartu tähän aloitteeseen vuorovaikutukseen kanssasi.

Huomioi,

että lapsellesi on tärkeää tuntea, että yhdessä viettämämme aika on tärkeää myös sinulle.

Ole läsnä tässä ja nyt.

Asetu lapsen tasolle

ja suuntaudu häntä kohti keskustellessanne.

Katsekontakti on tärkeä!

Kuuntele

lasta ja hänen ilmaisuun ilman keskeytyksiä. Ole kiinnostunut siitä, mitä lapsesi sinulle haluaa kertoa.

Minimoi häiriötekijät

vältäthän ylimääräistä puhelimen ja muiden medialaitteiden käyttöä lapsen seurassa, sillä ne heikentävät vuorovaikutusta.

Lähteet

- Aro, T. & Siiskonen, T. 2014. Millaista on hyvä tuki? Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R.(toim.) Joko se puhuu?:Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 188 – 200.
- Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia: lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Helsinki: Lasten keskus
- Hilden, A. 2021.
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2020. Äänteelliset taidot. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S.(toim.) Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 59 – 75.
- Lyytinen, P. & Lyytinen, H. 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Sinkkonen, J. Pesästä lentoon: kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 87 – 120.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020. Median vaikutuksista pienen lapsen elämässä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digijassavauvana-ja-taaperona-digijassa/median-vaikutuksista-pienen-lapsen-elamassa/>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2020. Miten pieni lapsi hahmottaa mediaa? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digijassavauvana-ja-taaperona-digijassa/median-vaikutuksista-pienen-lapsen-elamassa/miten-pieni-lapsi-hahmottaa-mediaa/>
- Mantere, E. & Raudaskoski, S. 2015. Kun matkapuhelin vie vanhemman huomion. Teoksessa Lahikainen, A.R., Mäkiä, T. & Repo, K. Media lapsiperheessä. Tampere: Vastapaino, 205–226.

Lähteet

- Puura, K. 2019. Näin kasvatat lapsestasi mukavan aikuisen. Helsinki: WSOY.
- Salo, S. & Tuomi, K. 2008. Hoivaa ja leiki - vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologinen kustannus oy.
- Sergejeff, Ulla., Huttunen, K. & Koivula, M. 2020. Lapsi digitaalisessa maailmassa. Teoksessa: Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 317 - 334.
- Suvanto, A. & Ukkola, S. 2020. Lasten kirjallisuus alle kouluikäisen lapsen kielen kehityksen tukena. Teoksessa Haapola-Niemitalo, E., Haapala, S. & Ukkola, S. (toim.) Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-Kustannus, 271-281.
- Tuovinen, S. 2014. Satuhieronta. Läsnaolevan kosketuksen ja sadun taikaa. Helsinki: WSOY.
- Torppa, R., Virtala, P., Kostilainen, K. & Partanen, E. 2020. Musiikki ja lapsen kielenkehitys. Teoksessa Haapola-Niemitalo, E., Haapala, S. & Ukkola, S.(toim.) Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-Kustannus, 247-270.
- Vainio, H. 2020. Lapsi pyytää aikuista olemaan läsnä. Kiintymysvanhemmuusperheet ry:n blogi. Päivitetty 23.9.2020. Saatavissa: <https://kiintymysvanhemmuus.fi/lapsi-pyytaa-aikuista-olemaan-lasna/>
- Viljamaa, E. & Yliherva, A. 2020. Leikki on kaikki. Teoksessa Niemitalo-Haapola, E., Haapala, S. & Ukkola, S.(toim.) Lapsen kielenkehitys: Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 205 - 223.